

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΩ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ

Δραστηριότητες για ανάπτυξη κοινωνικής ευαισθησίας στους μαθητές

για την Α' Β' και Γ' Γυμνασίου

Ιούνιος 2021

ΜΕΡΟΣ Α'

A1. Περιγραφή-Στόχοι

Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό υλικό απευθύνεται σε μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Α', Β', και Γ' Γυμνασίου) και στοχεύει στην ανάπτυξη πολλαπλών δεξιοτήτων, ήπιων δεξιοτήτων ζωής και δεξιοτήτων τεχνολογίας και επιστήμης.

Πιο συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό αυτό υλικό στοχεύει στην κοινωνική ευαισθητοποίηση των μαθητών, στην προαγωγή του σεβασμού της διαφορετικότητας και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από στοχευμένες εκπαιδευτικές δράσεις που χρησιμοποιούν ως εφαλτήριο τη λογοτεχνία, την αφηγηματική γραφή και άλλο πολιτισμικό υλικό (βίντεο, ψηφιακό ηχητικό και οπτικό υλικό, ψηφιακές συλλογές ζωγραφικής και φωτογραφίας), που προσφέρονται ελεύθερα στο διαδίκτυο από πολιτισμικούς φορείς (όπως pbs.org, www.loc.gov/collections/) και είναι συγκεντρωμένα κάτω από την Πύλη για την Αμερικανική Λογοτεχνία και Πολιτισμό (asrp.gr) που έχει δημιουργηθεί και υποστηρίζεται από τον Φορέα, το Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Α.Π.Θ. Άλλωστε, το υλικό συνάδει με τους στόχους του Αναλυτικού Προγράμματος και του Προγράμματος Σπουδών καθώς οι μαθητές του Γυμνασίου διδάσκονται τα μαθήματα των Αγγλικών, της Πληροφορικής, της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, και ασκούνται στην πολιτική ζωή της σχολική κοινότητας (μέσα από εκλογές Πενταμελούς, Δεκαπενταμελούς κλπ). Οι δράσεις ενισχύουν τη σπειροειδή μάθηση των μαθητών που είναι απαραίτητη στο Γυμνάσιο και Λύκειο, όπου κύριο μέλημά τους γίνεται πια η συνέχιση της φοίτησης στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση και/ή η επαγγελματική αποκατάσταση. Παράλληλα, όμως, ετοιμάζονται να γίνουν ενεργά μέλη της κοινωνίας λαμβάνοντάς αποφάσεις για τη ζωή και θα κληθούν να συμμετάσχουν σε εθνικές και δημοτικές εκλογές.

Αφού οι μαθητές μελετήσουν κείμενα της Αγγλόφωνης λογοτεχνικής και πολιτισμικής παραγωγής (ποιήματα, κόμιξ) που αποδεικνύουν τη δύναμη του λόγου στη δημιουργία κοινωνικών δράσεων μέσα από το παράδειγμα της πρόσφατης παγκόσμιας δυτικής

ιστορίας, καλούνται οι ίδιοι να επιλέξουν το κοινωνικό πρόβλημα που τους αφορά. Βιωματικά και μέσα από ελεύθερη συζήτηση και προβληματισμό (που προτείνει η μέθοδος project) αποφασίζουν ποια κοινωνικά θέματα τους αφορούν άμεσα και ποια θα θέλανε να αντιμετωπίσουν. Οι μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ασκούνται στη λήψη αποφάσεων, στην επιλογή των κατάλληλων μέτρων για την οργάνωση δράσεων και την επίλυση προβλημάτων, προτρέπονται να προχωρήσουν στην ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας και στη διάχυση των σκοπών τους. Μέσα από σύγχρονες διδακτικές μεθόδους (συνέντευξη, θεατρικά δρώμενα) κατανοούν τις διαστάσεις των κοινωνικών θεμάτων σε βάθος ενώ ενισχύεται η ενσυναίσθηση τους.

Με την ανάγνωση λογοτεχνικών αποσπασμάτων ενισχύεται η φιλιαναγνωσία, η κοινωνική και γλωσσική μάθηση.

Δημιουργούνται οι κατάλληλες ευκαιρίες για την ανάπτυξη της συνεργατικότητας σε ένα σχολικό περιβάλλον που πρωτεύων στόχο έχει τη συμπερίληψη όλων των μαθητών ανεξαρτήτου φύλου, φυλής, θρησκείας ή άλλων πολιτιστικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών.

A2. Δεξιότητες

Συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό υλικό προάγει την κοινωνική και γλωσσική γνώση, την επικοινωνία, τη διαμεσολάβηση και την κοινωνική ενσυναίσθηση των εμπλεκόμενων μαθητών.

Επιλέγονται επίκαιρα κείμενα της σύγχρονης Αγγλόφωνης λογοτεχνίας. Το εκπαιδευτικό/πολιτισμικό υλικό προάγει την ιστορική και κοινωνική/πολιτισμική γνώση των μαθητών.

Μέσα από τις δραστηριότητες στις οποίες εμπλέκονται οι μαθητές, προωθείται η ανάπτυξη του προφορικού και γραπτού λόγου, και κατά κύριο λόγο όλων των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων.

Ενισχύεται ο ψηφιακός γραμματισμός κατά το στάδιο της παραγωγής Αγγλικού λόγου (προφορικού και γραπτού), απαραίτητα στοιχεία για τη δια βίου μάθηση των μαθητών. Καθώς προτείνει και προαπαιτεί τη χρήση του διαδικτύου και πολλών ψηφιακών εργαλείων που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση, το υλικό αναπτύσσει αρχικά την ψηφιακή κριτική σκέψη των μαθητών, ενισχύει την ανάγκη για δικτύωση και προσφέρει ευκαιρίες για ερευνητικές αναζητήσεις. Άρα, ενισχύει τις ψηφιακές δεξιότητες των μαθητών την εποχή της «υπερσύνδεσης» καθώς τους μαθαίνει να

χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και την τεχνολογία κριτικά, δημιουργώντας ευκαιρίες για να εκφράζουν τη φωνή και το λόγο τους με ψηφιακά εργαλεία.

Αναπτύσσονται, έτσι, οι κοινωνικές, ψηφιακές, γλωσσικές και επικοινωνιακές δεξιότητες των μαθητών μέσα από τη μελέτη, το διάλογο και τη χρήση ψηφιακών εργαλείων κατά την αφηγηματοποίηση του παραγόμενου λόγου των μαθητών.

A3. Προγράμματα σπουδών

Το υλικό συνάδει απόλυτα με το πρόγραμμα σπουδών των Ξένων Γλωσσών καθώς ενισχύει την κατανόηση και την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Προάγει τη φιλιανγνωσία και μελετά τον γλωσσικό πλούτο και το πολιτισμικό υπόβαθρο του Αγγλόφωνου κόσμου. Μέσα από τις συνεργατικές δράσεις προάγονται επικοινωνιακές δεξιότητες των μαθητών. Το πρόγραμμα βοηθά στην κοινωνικο-ψυχοσωματική ανάπτυξη των νέων στην ευαίσθητη ηλικία της εφηβείας και πριν την ενήλικη ζωή τους. Εν παραδείγματι, στην Α' Γυμνασίου μπορεί να εμπλουτίσει το μάθημα των Αγγλικών (Ενότητα 8: In the Papers), της Νεοελληνικής Γλώσσας (Ενότητα 2: Επικοινωνία στο Σχολείο). Στη Β' Γυμνασίου, μπορεί να συνδυαστεί με το μάθημα των Αγγλικών Προχωρημένων (Ενότητα 1: Unity in Diversity & Ενότητα 4: Let's Change our Schools), όπως και με το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας (Ενότητα 4: Το Σχολείο στο Χρόνο & Ενότητα 7: Βιώνοντας Προβλήματα της Καθημερινής Ζωής). Τέλος, μπορεί να συμπεριληφθεί στη Γ' Γυμνασίου στο μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, στα Αγγλικά, στον Σχολικό Επαγγελματικό Προγραμματισμό όπως και στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας (ενότητα 3: Είμαστε Όλοι Ίδιοι. Είμαστε Όλοι Διαφορετικοί). Αναμφίβολα, στο μάθημα της Πληροφορικής και των τριών τάξεων οι μαθητές μπορούν να ασκηθούν στη χρήση ψηφιακών εκπαιδευτικών εργαλείων για την παραγωγή ψηφιακών δημιουργημάτων (μαθητικό ιστολόγιο, ντοκιμαντέρ κλπ.).

A4. Παιδαγωγική διάσταση

Οι διδακτικές μέθοδοι που προτείνονται ενισχύουν την ομαδοσυνεργατικότητα των μαθητών και αναπτύσσουν έτσι ήπιες δεξιότητες ζωής, όπως δημοκρατικό διάλογο, σεβασμό του άλλου και του διαφορετικού.

Οι εκπαιδευτικές δράσεις είναι συμβατές με όλες τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες και μεθόδους. Αρχικά, ασκούν τους μαθητές στη βιωματική και ερευνητική-ανακαλυπτική μάθηση μελετώντας πραγματικά κοινωνικά/ιστορικά φαινόμενα προερχόμενα από το πρόσφατο παρελθόν της δυτικής ιστορίας και προσφέρουν

ευκαιρίες για την εύρεση λύσεων, τη λήψη αποφάσεων και την οργάνωση δράσεων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ζωής στο στενό κοινωνικό περιβάλλον της μαθητικής κοινότητας ή και της ευρύτερης τοπικής κοινότητας. Μέσα από τα παραδείγματα που μελετούν, διερευνούν μόνοι τους τις διαστάσεις του προβλήματος και ανακαλύπτουν την καλύτερη λύση κάθε φορά. Αποφασίζουν οι ίδιοι για τα κοινωνικά/εκπαιδευτικά θέματα που τους απασχολούν στο σχολικό τους περιβάλλον και αποφασίζουν για τον καλύτερο δυνατό τρόπο αντιμετώπισης/δράσης.

Επίσης, προωθείται η συνεργατική και ομαδοκεντρική μάθηση. Οι μαθητές συνεργάζονται (δια ζώσης ή διαδικτυακά) για τη λήψη αποφάσεων σε όλα τα στάδια και την οργάνωση δράσεων, ανταλλάσσουν απόψεις δημοκρατικά, οργανώνουν ηλεκτρονικά ψηφίσματα (polls) για να καταλήξουν στις πιο δημοφιλείς αποφάσεις, συνεργάζονται για την καλύτερη ενημέρωση και διάχυση των σκοπών/αποτελεσμάτων των κοινωνικών δράσεων που έχουν επιλέξει.

Επιπρόσθετα, συμπεριλαμβάνονται όλοι οι μαθητές και προβλέπεται η αποφυγή αποκλεισμού μέσα από ειδικά σχεδιασμένες και διαβαθμισμένες δραστηριότητες για μαθητές με διαφορετικό γνωστικό επίπεδο στα Αγγλικά (αφού ο κάθε ένας συνεισφέρει στο βαθμό που μπορεί και στη γλώσσα που μπορεί) και από διαφορετικό κοινωνικό/οικονομικό/θρησκευτικό υπόβαθρο. Όλο το υλικό είναι προσεκτικά επιλεγμένο και τονίζει το σεβασμό προς τη διαφορετικότητα.

Μαθητές με διαφορετικά στυλ μάθησης και ποικίλες δεξιότητες μπορούν να συμμετάσχουν με διαφορετικούς τρόπους. Άλλοι μαθητές επιδίδονται στη γραφή λόγου, άλλοι στην παραγωγή προφορικού λόγου, άλλοι στην ψηφιοποίηση των αφηγημάτων των μαθητών, άλλοι στη διάχυση των αποτελεσμάτων (με email, δημιουργία και ενημέρωση ιστολογίου, επικοινωνία με οργανισμούς, άλλες σχολικές κοινότητες) και άλλοι με συμμετοχή τους σε καλλιτεχνικές δράσεις (εκθέσεις, παραστάσεις κα).

A5. Κοινωνική διάσταση

Το σχολείο μετατρέπεται σε διάυλος επικοινωνίας με την ευρύτερη κοινωνία αλλά και με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Τριτοβάθμια εκπαίδευση, ψηφιακές ή φυσικές βιβλιοθήκες, συλλογές κλπ). Γίνεται φορέας δημοκρατικών διεργασιών και κοινωνικών πρακτικών καθώς προάγει το διάλογο και τις δημοκρατικές διαδικασίες.

Το σχολείο προετοιμάζει τους μαθητές για τις ανάγκες της κοινωνίας δείχνοντάς τους τρόπους ώστε να γίνουν ενεργά μέλη των κοινοτήτων όπου φοιτούν και ζουν.

Το σχολείο στηρίζει καινοτόμες εκπαιδευτικές και πολιτισμικές παρεμβάσεις (οργανωμένες από τους μαθητές εκδηλώσεις, εκθέσεις, παραστάσεις κ.α.)

Προτρέπονται τα συνεργαζόμενα σχολεία/μαθητές να έρθουν σε επαφή με τον Φορέα (Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας) και να αναπτύξουν περαιτέρω κοινωνικές και γλωσσικές δεξιότητες μέσα από επισκέψεις στο χώρο του Πανεπιστημίου (τη Βιβλιοθήκη του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας) για συμμετοχή σε δράσεις φιλαναγνωσίας και για λόγους κοινωνικής μάθησης.

Α6. Διάρκεια

Οι εκπαιδευτικές δράσεις είναι ευέλικτες και μπορούν να συμπεριληφθούν στο σχολικό πρόγραμμα ανάλογα με τις ανάγκες κάθε τάξης και της σχολικής κοινότητας κατά τη διάρκεια όλου του σχολικού έτους και μπορούν να καλύψουν ένα χρονικό διάστημα έως πέντε εβδομάδων (5-7 ώρες).

ΜΕΡΟΣ Β΄

B1. Θεωρητική πλαισίωση

Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό υλικό επιχειρεί να δοκιμάσει τα αποτελέσματα της ψηφιοποίησης και να εξετάσει τις επιδράσεις των νέων ψηφιακών μέσων στην ευαισθητοποίηση των νέων μαθητών σε σύγχρονα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα μέσα από το πρίσμα της Αγγλόφωνης λογοτεχνικής και της πλούσιας σύγχρονης πολιτισμικής της παραγωγής. Στηρίζεται στις δυνατότητες που προσφέρει η νέα κουλτούρα της «συμμετοχικότητας» (participatory culture), μια θεωρία που δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε από τον Henry Jenkins για να περιγράψει τις αλληπάλλληλες συνέπειες της ψηφιοποίησης σε γνωστικό, εκπαιδευτικό και κοινωνικό επίπεδο. Στο έργο του *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century* (2009), ο Jenkins ορίζει τη συμμετοχική κουλτούρα ως τη δυνατότητα για καλλιτεχνική έκφραση και κοινωνική δέσμευση, κατά την οποία οι συμμετέχοντες μοιράζονται και δημιουργούν εκ νέου γνώσεις. Στη συμμετοχική κουλτούρα, τα μέλη πιστεύουν ότι η συνεισφορά τους είναι σημαντική και αισθάνονται κάποιο βαθμό κοινωνικής σύνδεσης μεταξύ τους. Λόγω της «Σύγκλισης» (Convergence) συμμετεχόντων και ψηφιακού υλικού που επιτρέπουν οι νέες τεχνολογίες, η συνεχής «ροή» ιδεών και λόγου μέσω ψηφιακής διαμεσολάβησης σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα αποκτούν νέες διαστάσεις και δυνατότητες κοινωνικής μάθησης και αλλαγής.

Η συνεχής ανταλλαγή κωδικοποιημένων πληροφοριών και ο επαναπροσδιορισμός ρόλων εντός ψηφιακών χώρων μεταξύ των συμμετεχόντων με στόχευση την κοινωνική αλλαγή προϋποθέτει τη δημιουργία συμβάντων επικοινωνίας. Τέτοιες επικοινωνιακές εκδηλώσεις και αφηγηματικές προσπάθειες που εμπλέκουν ενεργά τους μαθητές προτείνει η εν λόγω εκπαιδευτική πρόταση με σκοπό να ενημερώσει τις πιο πρόσφατες εκπαιδευτικές πρακτικές στη διαθεματική και διεπιστημονική διερεύνηση της γνώσης μέσα από το μάθημα των Αγγλικών, το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

B2. Μεθοδολογία

Το εκπαιδευτικό υλικό που προτείνει το Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας (ΑΠΘ) βασίζεται στη διαθεματική και διεπιστημονική διερεύνηση της γνώσης και είναι συμβατό με όλες τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες και διδακτικές μεθόδους.

Μαθητές με διαφορετικά στυλ μάθησης και ποικίλες δεξιότητες μπορούν να συμμετάσχουν με διαφορετικούς τρόπους. Άλλοι μαθητές επιδίδονται στη γραφή λόγου, άλλοι στην παραγωγή προφορικού λόγου, άλλοι στην ψηφιοποίηση των αφηγημάτων των μαθητών, άλλοι στη διάχυση των αποτελεσμάτων (με email, δημιουργία και ενημέρωση ιστολογίου, επικοινωνία με οργανισμούς, άλλες σχολικές κοινότητες) και άλλοι συμμετέχουν σε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Η συμμετοχή στις δράσεις είναι πάντα εθελοντική και σε καμία περίπτωση δεν επιβάλλεται.

Οι μαθητές μελετούν το λογοτεχνικό και πολιτισμικό υλικό που προτείνεται με την καθοδήγηση της/του εκπαιδευτικού και στη συνέχεια αποφασίζουν την κοινωνική και εθελοντική τους συμμετοχή σε δράσεις. Τέλος, προχωρούν σε δημιουργική αφήγηση χρησιμοποιώντας τα νέα ψηφιακά μέσα στην εκπαίδευση. Στο επίκεντρο, λοιπόν, μπαίνουν οι συνεργατικές δραστηριότητες των μαθητών που υποστηρίζονται από τα πιο σύγχρονα ψηφιακά μέσα παράλληλα με τη διδασκαλία της λογοτεχνίας και του πολιτισμού.

Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν σε ανώνυμο ερωτηματολόγιο (στα Αγγλικά ή και στα Ελληνικά) έτσι ώστε να καταγραφούν οι απόψεις τους για το ρόλο της λογοτεχνικής και πολιτισμικής παραγωγής στην αλλαγή της εκπαιδευτικής πρακτικής/πραγματικότητας των μαθητών.

Η/ο εκπαιδευτικός εξηγεί τους στόχους και τις δράσεις και τον τρόπο που θα πρέπει να ανταποκριθούν, συντονίζει και υποβοηθά σε όλα τα στάδια. Οι μαθητές συνεργάζονται σε ομάδες (2-5 ατόμων) για να μελετήσουν διαφορετικά αποσπάσματα γραφής από τον λογοτεχνικό πλούτο της Αγγλόφωνης λογοτεχνικής παραγωγής όπως και άλλα δείγματα πολιτισμικής παραγωγής και κουλτούρας (βίντεο, ψηφιακές συλλογές ακουστικού και οπτικού υλικού, κ.α.), τα οποία είναι ελεύθερα προσβάσιμα στο διαδίκτυο από εγκεκριμένους πολιτισμικούς φορείς. Στοχάζονται για το περιεχόμενο και την αποτελεσματικότητα του υλικού που επέλεξαν να μελετήσουν.

Έπειτα, ορμώμενοι και εμπνευσμένοι από το επιλεγμένο εκπαιδευτικό υλικό και μέσα από μεθόδους/τεχνικές συνεργατικότητας και ψηφιακά εργαλεία που προωθούν τη συμμετοχικότητα (και με δυνατή τη συνεργασία με το Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ. όπως προτείνεται στον Εκπαιδευτικό Οδηγό) καλούνται να αναπτύξουν την προσωπική τους φωνή. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες. Επιλέγουν και συμμετέχουν εθελοντικά σε δράσεις που στόχο θα έχουν την αντιμετώπιση των προβλημάτων που απασχολούν την εκπαιδευτική τους κοινότητα (ηλεκτρονικά ψηφίσματα, δημιουργία ιστοσελίδας για θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος κ.α.). Συνεπώς, οι μαθητές συνειδητοποιούν τη δύναμη και τον πλούτο της ιστορικής και

πολιτιστικής παραγωγής και γνώσης καθώς και την αποτελεσματικότητα των ψηφιακών εργαλείων στην οργάνωση κοινωνικών μαθητικών δράσεων.

Μετά το πέρας των δράσεων οι μαθητές θα μπορούσαν να συνεργαστούν για τη διάχυση των αποτελεσμάτων της παρέμβασης με την οργάνωση μιας καλλιτεχνικής παρουσίασης (έκθεσης, παράστασης κ.α.) και μέσα από τα ψηφιακά εργαλεία που έχουν επιλέξει να χρησιμοποιήσουν.

Δεύτερο ανώνυμο ερωτηματολόγιο (στα Αγγλικά ή Ελληνικά) διανέμεται στους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα ως μέσο ανατροφοδότησης για τον Φορέα. Η/Ο εκπαιδευτικός στοχάζεται την αλλαγή στη συμπεριφορά των μαθητών και συμπληρώνει το τελικό ανώνυμο ερωτηματολόγιο για τους εκπαιδευτικούς.

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι ευέλικτο και μπορεί να διδάσκεται ανοιχτά και σε συνάρτηση με το Πρόγραμμα Σπουδών κατά τη διάρκεια όλου του έτους είτε δια ζώσης είτε διαδικτυακά. Μπορεί να αναπτυχθεί σε πρόγραμμα δράσεων έως πέντε εβδομάδων (5-7 ώρες). Προτείνει επίσης επισκέψεις των μαθητών στον Εκπαιδευτικό Φορέα που υλοποιεί τις δράσεις και σε τοπικές βιβλιοθήκες όπως και την επίσκεψη της εκπονήτριας στη σχολική ομάδα μετά από κάλεσμα.

Αναλυτικές οδηγίες σχετικά με τα βήματα και τις διαβαθμισμένες δράσεις υπάρχουν στον Εκπαιδευτικό Οδηγό που έχει δημιουργηθεί.

Προτεινόμενες επισκέψεις:

- Επίσκεψη μαθητών (δια ζώσης ή ψηφιακά) για συμμετοχή σε σεμινάριο στη βιβλιοθήκη του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας (Α.Π.Θ.).
- Επίσκεψη μαθητών (δια ζώσης ή ψηφιακά) στη δημοτική βιβλιοθήκη ή σε άλλες ψηφιακές συλλογές.
- Επίσκεψη της εκπονήτριας για 1 δίωρο σεμινάριο στη σχολική αίθουσα.